

1989, 21. listopadu – Sdělení VONS č. 1117 „Petr Uhl trestně stíhán“ o trestním stíhání Petra Uhla obviněného z trestných činů poškozování zájmů republiky v cizině a šíření poplašné zprávy za zveřejnění nepravdivé zprávy o smrti studenta Martina Šmída při policejním zásahu proti demonstraci konané 17. 11. 1989 v Praze.

Dne 19. 11. 1989 byl v Praze zadržen ing. Petr Uhl, nar. 8. 10. 1941, bytem Anglická 8, Praha 2, t. č. topič, signatář Charty 77, člen Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, Čs. helsinského výboru a pracovník Východoevropské informační agentury. Vyšetřovatel SNB proti němu téhož dne zahájil trestní stíhání a současně proti němu vznesl obvinění pro trestné činy poškozování zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. z. a šíření poplašné zprávy podle § 199 tr. z.¹ Těchto trestných činů se měl Petr Uhl dopustit tím, že dne 18. 11. 1989 sdělil rozhlasovým stanicím BBC a Svobodná Evropa, že při zákroku pohotovostní jednotky proti demonstrantům v Praze dne 17. 11. byl ubit student matematicko-fyzikální fakulty Martin Šmíd.² Toto sdělení obě rozhlasové stanice vysílaly, a to BBC dne 18. 11. a Svobodná Evropa 19. 11. Ing. Petru Uhlovi hrozí trest odnětí svobody do tří let.

Po náročném šetření jsme zjistili, že se ing. Petr Uhl stal obětí dezinformace. Sdělení, za jehož šíření je Petr Uhl stíhán, obdržel od údajné přítelkyně údajně zabitého studenta, jehož ubití byla údajně osobně přítomna.³ Její informace, ač původně působila s přihlédnutím ke všem dalším okolnostem zcela věrohodně, se ukázala být, pokud jde o konkrétně jmenovaného studenta, nepravdivou. Příčiny poskytnutí dezinformace se nám však nepodařilo objasnit. Nejasným tedy zůstává, zda tato informátorka jednala sama za sebe anebo zda byla pouhým nástrojem další osoby či dalších osob. Nejasným zůstává i to, zda z její strany šlo o úplné vykonstruování nepravdivé informace či o její vědomé zkreslení. Není totiž vyloučeno, že informátorka vypovídala o skutečnosti, s tím však, že vědomě – ať již dobrovolně nebo pod nátlakem – uvedla nepravé jméno oběti.

I přes tyto dosavadní nejasnosti je však nepochybné, že trestní stíhání ing. Petra Uhla nemůže právně, morálně ani politicky obstát. Ing. Petr Uhl poskytl uvedené sdělení v dobré víře, a to jako pracovník VIA. Jeho úmyslem bylo úplně a pravdivě informovat o průběhu demonstrace, která se konala 17. 11. 1989 v Praze. Uvedení nepravdivých nebo pravdu zkreslujících údajů může být předmětem občanskoprávního řízení o tiskovou opravu nebo o ochranu osobnosti. Trestných činů se jím však lze dopustit pouze za jistých kvalifikovaných okolností, uvedených v trestním zákoně. Základní z těchto podmínek je úmyslné zavinění. Úmyslné zavinění nelze ing. Uhlovi ani u jednoho z trestných činů, z nichž byl obviněn, přičítat. Navíc údaje šířené Petrem Uhlem nejsou poplašnou zprávou ve smyslu ustanovení § 199 tr. z. Důvodné obavy občanů z možných budoucích událostí nemohlo objektivně vyvolat Uhlovo sdělení; vyvolal je však nepochybně brutální zásah pohotovostních jednotek SNB proti pokojným demonstrantům dne 17. 11. v Praze. Totéž se týká údajného Uhlova poškozování zájmů republiky v cizině. Tyto zájmy objektivně nepoškozují v dobré víře poskytnuté a později dementované sdělení, nýbrž skutečný brutální zásah ozbrojených složek SNB proti pokojným demonstrantům: při jeho rozsahu bude možné mluvit o velkém štěstí, zjistí-li se skutečně, že k žádnému úmrtí v důsledku zásahu pohotovostních jednotek SNB nedošlo.

Není bez zajímavosti, že v sobotu 18. 11. uplynula marně lhůta stanovená pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 Rudému právu k uveřejnění tiskové opravy, v níž mělo Rudé právo označit svá dřívější hrubě urážlivá tvrzení o Petru Uhlovi za nepravdivá.⁴ Toto pohrdání právem a spravedlností je v křiklavém rozporu s proklamacemi o demokratizaci, dodržování zákonnosti apod., které na stránkách tohoto deníku čteme denně. I to vypovídá o stavu dodržování zákonnosti v Československu víc než dost.

Petr Uhl strávil v čs. věznicích za své občanské postoje a přesvědčení, hlavně za důslednou obranu nespravedlivě stíhaných, již plných devět let.⁵ Má tři nezletilé děti. Jeho manželka Anna Šabatová bydlí na stejné adrese.

V zahájení trestního stíhání proti Petru Uhlovi v dané společensko-politické situaci spatřujeme jen další arogantní počín vládnoucí skupiny.⁶

Informace o Chartě 77, r. 12, 1989, č. 22, s. 4–5.

POZNÁMKY

¹ Usnesení vyšetřovatele Správy vyšetřování StB Praha mjr. JUDr. Jiřího Sejkory o zahájení trestního stíhání Petra Uhla z 19. 11. 1989 je uloženo in: LP, Sb. VONS, inv. č. 311, sign. I/1, kart. 54. Usnesení bylo publikováno v edici dokumentů Pavla ŽÁČKA: Fáma o smrti Martina Šmída a její vyšetřování. Rekonstrukce vyšetřovacího spisu Státní bezpečnosti, *Securitas Imperii* 16, 2010, s. 156.

Rozhodnutím prezidenta ČSSR Gustáva Husáka z 25. 11. 1989 účinným pod tlakem událostí po 17. listopadu bylo nařízeno, aby bylo Uhlovo trestní stíhání zastaveno. Generální prokurátor ČSSR (v zastoupení Václavem Horčíkem) na základě tohoto rozhodnutí svým usnesením z 25. 11. 1989 Uhlovo trestní stíhání skutečně zastavil. Městský prokurátor v Praze (zastoupen svou náměstkyní promovanou právnickou Jiřinou Turkovou) v též den propustil Uhla z vazby. LP, Sb. VONS, inv. č. 311, sign. I/2, kart. 54. Uhl na projednání věci trval, generální prokurátor ČSSR (v zastoupení Václavem Horčíkem) proto 4. 12. 1989 rozhodl o pokračování jeho trestního stíhání. Tamtéž, sign. I/3, kart. 54. Usnesení vyšetřovatele Správy vyšetřování StB Praha kpt. Michala Pčolara z 11. 12. 1989 zastavilo trestní stíhání P. Uhla na základě amnestie prezidenta republiky vyhlášené 8. 12. 1989, protože však Uhl stále na projednání věci trval, pokračoval vyšetřovatel kpt. Pčolar usnesením z 12. 12. 1989 v Uhlově trestním stíhání. Na základě rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii z 1. 1. 1990 bylo vyšetřovatelem Správy vyšetřování StB Praha mjr. JUDr. Janem Zuskou z 8. 1. 1990 trestní stíhání P. Uhla opět zastaveno, po Uhlově trvání na projednání věci však mjr. Zuska svým usnesením z 19. 1. 1990 rozhodl o pokračování v trestním stíhání. Tamtéž, sign. I/4, kart. 54. Usnesením vyšetřovatele Odboru vyšetřování Federálního ministerstva vnitra kpt. JUDr. P. Vojáka z 12. 2. 1990 bylo trestní stíhání P. Uhla zastaveno pro nenaplnění subjektivní stránky trestných činů šíření poplašné zprávy a poškozování zájmů republiky v cizině. Generální prokurátor ČSSR (v zastoupení Václavem Horčíkem) pak 20. 3. 1990 zamítl Uhlovu stížnost na usnesení vyšetřovatele Odboru vyšetřování Federálního ministerstva vnitra o zastavení trestního stíhání jeho osoby. Tamtéž, sign. I/5, kart. 54.

- ² Zprávu Východoevropské informační agentury viz in: tamtéž, sign. II/2, kart. 54.
- ³ Jednalo se o Drahomíru Dražskou. Záznam jejího svědectví viz in: tamtéž, sign. IV/1, kart. 54. Uveřejnění její nepravdivé zprávy výrazně přispělo k radikalizaci společnosti. Motivace, která ji vedla k vymyšlení této zprávy, není dodnes objasněná. I po dvaceti letech odmítá domněnku, že by jednala na základě instrukcí Státní bezpečnosti či nějaké jiné skupiny nebo osoby. K tomu viz dokument Igora Chauna *Mrtvý student, který se nenarodil* vysílaný 17. 11. 2009 v rámci pásma k 20. výročí „17. listopadu 1989 Albertov 16:00“ a rozhovor Michala Prokopa s Drahomírou Dražskou uskutečněný v tomto pořadu, <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/20957223343-albertov-16-00/obsah/93492-mrtvy-student-ktery-se-nikdy-nenarodil-rozhovor/> [28. 2. 2014]; dále viz VEIS, Jaroslav: *Mrtvý student, který se nikdy nenarodil*, in: Alena Müllerová – Vladimír Hanzel, a kol.: *Albertov 16:00. Příběhy sametové revoluce*. Nové skutečnosti – osobní svědectví – unikátní materiály, Praha 2009, s. 45–51; též MÜLLEROVÁ, Alena: *Náhlé objevení Drahomíry Dražské*, in: tamtéž, s. 52–57.
- ⁴ Petr Uhl vedl občanskoprávní spor s deníkem Rudé právo kvůli článku redaktora Jaroslava Kojzara „Pod maskou pseudorevoluční fráze. Avanturista z tzv. Čtvrté internacionály“ z 18. 6. 1988, v němž bylo mj. uvedeno, že v r. 1969 promýšlel možnosti uskutečnění ozbrojených akcí. Dokumentace ke sporu je uložena in: LP, Sb. VONS, inv. č. 289/1, kart. 46.
- ⁵ Petr Uhl byl 19. 3. 1971 v procesu se členy Hnutí revoluční mládeže odsouzen Městským soudem v Praze pro trestný čin podvracení republiky ke čtyřem rokům odnětí svobody nepodmíněně a pro stejný trestný čin týměž soudem 23. 10. 1979 v procesu se členy Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných k pěti rokům nepodmíněného trestu odnětí svobody. K Hnutí revoluční mládeže viz PAŽOUT, Jaroslav: *Hnutí revoluční mládeže 1968–1970*. Edice dokumentů. Sešity ÚSD AV ČR č. 39, Praha 2004. K trestnímu stíhání a odsouzení členů VONS v případě Petra Uhla a spol. K případu Petra Uhla a spol. viz mimořádné sdělení VONS ze 30. 5. 1979, dokument č. 114, sdělení VONS č. 115, 118, 128, 129, 137, 141, 142, 143, 144, 153, 156, 158, 205 a 376, dokumenty č. 116, 119, 129, 130, 138, 142, 143, 144, 145, 154, 157, 159, 206 a 379, a dokumenty č. 1143, 1152, 1153, 1163 a 1164.
- ⁶ Na obranu Petra Uhla se postavila skupina nezávislých novinářů (Ivan Lamper, Zbyněk Petráček, Petr Pospíchal, Jan Ruml, Anna Šabatová, Petruška Šustrová, Jáchym Topol, Jan Urban, Alexandr Vondra) v prohlášení publikovaném v Informačním servisu č. 1 Nezávislého tiskového střediska obsahujícím protest proti jeho uvěznění. Ve svém prohlášení tyto novináři uvedli: „*My jsme také v postavení nezávislých novinářů v dosud totalitním Československu a víme tedy, jak těžké, téměř nemožné je ověřit si některou zprávu, nemůžeme-li použít služeb státního aparátu. Víme také, jak často jsou zprávy*

pro státní moc nepohodlné zkreslovány a překrucovány, ne-li rovnou potlačovány. Tato skutečnost byla také jedním z důvodů vzniku Východoevropské informační agentury. Je nám úplně jasné, co Petra Uhla ke zveřejnění prohlášení vedlo. Nechtěl, aby násilí, kterému může zabránit jen odpor celé veřejnosti, zůstalo před veřejností utajeno. Plně se s ním solidarizujeme a protestujeme proti tomu, aby byl vězněn a souzen, a kategoricky žádáme jeho okamžité propuštění.“ LP, Sb. VONS, inv. č. 311, sign. IV/7d, kart. 54.

O projevech solidarity s Petrem Uhlem svědčí též prohlášení Výboru na obranu ing. Petra Uhla a všech politických vězňů č. 1 podepsané Petrem Holečkem, Jaroslavem Tučkem a Jiřím Wonkou a adresované předsedovi vlády ČSSR, generálnímu prokurátorovi ČSSR a Občanskému fóru požadující zastavení Uhlova trestního stíhání, jeho propuštění na svobodu a osvobození ostatních politických vězňů z 22. 11. 1989 a prohlášení tohoto výboru č. 2 podepsané opět Petrem Holečkem, Jaroslavem Tučkem a Jiřím Wonkou a adresované předsedovi vlády ČSSR, generálnímu prokurátorovi ČSSR a Občanskému fóru vyjadřující uspokojení nad očekávaným osvobozením P. Uhla a ostatních politických vězňů a dále požadující novelizaci trestního zákona a vyšetření okolností vzniku zprávy o údajné smrti Martina Šmída a případů policejní zvůle z 27. 11. 1989. Tamtéž, sign. IV/3, kart. 54. Proti Uhlovu věznění a proti nerespektování rozsudků Obvodního soudu pro Prahu 1 a Městského soudu v Praze nařizujících Rudému právu uveřejnit tiskovou opravu nepravdivých údajů o P. Uhlovi uvedených v článku „Pod maskou pseudorevoluční fráze. Avanturista z tzv. Čtvrté internacionály“ protestovali Miroslav Špadrna, Martin Bláha a Lubor Kohout v podnětu určenému generálnímu prokurátoru ČSR, soudcům a sdělovacím prostředkům v Praze z 24. 11. 1989. Tamtéž, sign. IV/4, kart. 54.

Uhlovo uvěznění vyvolalo i mezinárodní pozornost, věnovala se mu mj. Amnesty International, která 23. 11. 1989 referovala o případu a vyzvala k účasti na korespondenční akci na Uhlovu podporu, viz článek „Czechoslovakia: Petr Uhl“ in: *Amnesty International Urgent Action*, 23. 11. 1989. Amnesty International též informovala o Uhlově propuštění ve zprávě obsahující též poděkování těm, kteří československým představitelům poslali výzvy k Uhlovu osvobození. K tomu viz článek „Czechoslovakia: Petr Uhl“ in: *Amnesty International Urgent Action*, 27. 11. 1989. Oba texty jsou uloženy in: LP, Sb. VONS, inv. č. 311, sign. IV/5, kart. 54.